

Koroonaviiruse kriis kui vääramatu jõud?

Ärimaailmas on seoses koroonakriisiga üha päevakajalisemaks muutunud küsimus, kas viirus ja selle tõkestamiseks rakendatud meetmed on Eesti õiguskorra järgi vääramatu jõu juhtumiks?

Arvestades, et koroonaviirus ja selle tõkestusmeetmed on lepingupooltele ettenägematud asjaolud ja jäävad poolte mõjuulatusest väljapoole, võib piisava kindlusega asuda jaatavale seisukohale.

Seda siiski eeldusel, kui pooled ei ole lepingus konkreetsete vääramatu jõu juhtumite osas ise eraldi kokku leppinud. Näiteks on lepingupooltel õigus kokku leppida, et vääramatu jõu juhtumiks on ainult loodusõnnetus, streik, tehaste seiskumine jne. Kui sellist kokkulepet lepingus pole, siis on seaduse järgi koroonaviiruse või selle tõkestusmeetmete tõttu lepingu täitmisega hätta sattunud poolel õigus tugineda vääramatu jõu olemasolule.

Koroonaviiruse ja selle tõkestusmeetmete lugemine vääramatuks jõuks on aktuaalne, sest seaduse üldreegli järgi võimaldab see lepingulist kohustust rikkunud lepingupoolel vastutusest vabaneda. Kui lepingurikkujaga aga rikkumise eest ei vastuta, on teise lepingupoolle võimalused rikkujaga vastu nõuete esitamiseks piiratud.

Nii ei saa koroonaviiruse kui vääramatu jõu tõttu kahju kandnud lepingupool üldreeglina esitada teise poole vastu kahju hüvitamise nõuet. Samuti ei saa nõuda näiteks viivist, kui lepingupool sattus koroonaviiruse või selle tõkestusmeetmete reaalse mõju tõttu rahalise kohustuse täitmisel viivitusse. Viivise kõrval on siiski oluline tähele panna, et rahalise kohustuse täitmisest ei vabane lepingupool reeglina ka vääramatu jõu olemasolu korral. Seetõttu on raha maksmist teisel lepingupoolle endiselt õigus nõuda.

Vääramatu jõud alati ei aita

Siinkohal ongi oluline teada, millal vääramatu jõu esinemine ikkagi võimaldab lepingut rikkunud poolel vastutusest vabaneda. Esiteks tuleb vaadata lepingut enast ja teha kindlaks, ega lepingus pole vastutuse standardit poolte kokkuleppel karmistatud. Näiteks võivad pooled lepingus ette näha, et lepingupool vastutab lepingu rikkumise eest isegi vääramatu jõu olemasolul. Sellisel juhul ei aita ka väära-

TAVO TIITS
Advokaadibüroo NJORD vandeadvokaat

» **Seaduse järgi pole vääramatu jõud lepingurikkujaks kõikehõlmav kaitsekilp, mis vabastaks ta igasugusest vastutusest.**

matu jõu olukord lepingut rikkunud poolel vastutusest vabaneda.

Teiseks tuleb meeles pidada, et seaduse järgi pole vääramatu jõud lepingurikkujaks jaoks kõikehõlmav kaitsekilp, mis vabastaks ta igasugusest vastutusest. Seda eldkõige just olukordades, kus leping jääb koroonaviiruse negatiivsete mõjude tõttu täiesti täitmata: näiteks ei suuda tootja tarnida tellijale lepingus ettenähtud kaup või ehitusfirmal pole võimalik asuda ehitama lepingus kokkulepitud objekti.

Sõltumata vääramatu jõu esinemisest on kahjustatud lepingupoolel seaduse järgi õigus kasutada mitmeid õiguslikke hoobasid oma õiguste kaitsmiseks: keelduda oma lepingulise kohustuse täitmisest, lepingust taganeda või leping üles öelda, samuti on õigus alandada hinda. Ülaltoodud näidete puhul oleks tarnelepingu või ehituslepingu täitmata jätmise korral kahjustatud lepingupoolel õigus leping ühepoolset lõpetada või alandada lepingutasu vastavalt rikkumise ulatusele.

Mõistev käitumine võimaldab paremini toime tulla

Panen südamele, et kuigi seadus võimaldab kahjustatud lepingupoolel ka vääramatu jõu olukorras kasutada teise poole suhtes eespool mainitud õiguskaitsevahendeid, peaks selliste õiguskaitsevahendite kasutamine jääma viimaseks võimaluseks. Lepingupooltel on kohustus arvestada teineteise huve ning käituda teineteise suhtes kooskõlas hea usu põhimõttega.

Praegusel väga keerulisel ajal on seetõttu igati mõistlik, kui lepingupooled püüavad oma isiklike õiguste taganõudmise asemel esmalt läbi rääkida ja saavutada mõlemaid osapooli vähegi rahuldava kokkuleppe. Heaks näiteks on lepingu rikkujale oma kohustuse täitmiseks mõistliku ajapikenduse andmine, mitte lepingu ühepoolne lõpetamine. Lõppkokkuvõttes võimaldab mõistev käitumine meil kõigil praeguse kriisi mõjudega paremini toime tulla ja tuleviku suhtes optimistlikuks jääda.

VEEBISEMINAR

“Mida on vaja ärisuhetes teada koroonaviiruse kui vääramatu jõu kohta?”

Toimub 9. aprillil

Tavo Tiits räägib teemast lähemalt

Registreerimine ja lisainfo pood.aripaev.ee